

De gedachtenis des rechtvaardigen tot zegen

Uit het leven van

Hendrik Heuvelman

Te Ouderkerk aan den IJssel

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn

Uit het leven van Hendrik Heuvelman (1847- 26 november 1917)

Zijn zoon Cornelis Dirk heeft aantekeningen gemaakt van enkele voorvallen die hij kon herinneren. In het Kerkblad van de Oud Gereformeerde Gemeenten heeft de heer Van Dam deze nalatenschap gepubliceerd. Hij heeft uit diverse stukken een goed lopend en overzichtelijk geheel van gemaakt. Enkele gegevens die betrekking hebben op de kinderen van Heuvelman, worden in deze brochure aangevuld.

Het is heel jammer dat het oude stencil waarin de bekering van Heuvelman beschreven wordt niet meer voorhanden is. Wel is een vervolgstencil bewaard gebleven.

Hein Heuvelman, zoon van Cornelis Heuvelman werd geboren bij de Steenfabriek "De Schans" te Ouderkerk aan den IJssel.

De moeder van deze Hendrik Heuvelman vreesde God en mocht vóór zijn geboorte geloven dat deze, haar oudste zoon een uitverkoren vat was. Reeds van zijn kinderjaren af vertoonde Hendrik de kentekenen van een geestelijk leven. Zijn vader had - zoals ook uit dit verdere verhaal blijkt - helaas meer liefde tot het wereldse goed dan tot geestelijk goed.

Moet zo omstreeks 1870 geweest zijn, toen zijn moeder in weinige uren op een zondag stierf van de cholera. In haar laatste uren kwam zij tot de volle ruimte en liet een boodschap na voor Hendrik, die afwezig was: "Dat hij nog niet op de rechte weg was, doch dat de Heere hem daarop zou brengen en dat zij eeuwig met hem de Heere zou grootmaken en verheerlijken."

De andere dag zeilde Hendrik langs Kralingse Veer en hoorde "dat er zwaarigheid was"; hij liep dus gauw naar huis en kwam op het dorp van Ouderkerk de begrafenis van zijn moeder tegen. Men vertelde hem van haar afsterven en de boodschap, die zij voor hem had nagelaten. Zij had nog gezongen Ps. 68 : 2 en hij liet dit zingen bij haar graf.

Heuvelmans zoon Cornelis Dirk vervolgt de beschrijving van zijn vader:

Mocht mijn vader nu met volle vrijmoedigheid kunnen getuigen het eigendom van Christus te zijn, zo hebben talrijke personen hem wezen beluisteren. Van heinde en ver zijn zij op bezoek geweest bij hem.

(Als jongeman was Heuvelman als zelfstandig schipper begonnen op een oud klein scheepje, dat hij voor dertig gulden kocht. Hij voer toen veel ijsselsteen en leerde overal veel volk van God kennen, o.a. in Den Haag, waar hij ook bij Chrisje Coeland kwam. Hij sprak vrijmoedig en kwam standvastig voor de Naam en zaak des Heeren uit. Hij heeft ook werkelijk voor velen in Gods hand het middel mogen zijn tot hun waarachtige bekering.)

Was hij in de eerste tijd betrekkelijk ongeschikt voor zaken, na enige tijd is hij toch weer gaan varen met zijn scheepje. Zo kwam hij op een zaterdagavond met zijn schuit de Lek af voor IJsselmonde en had hij een begeerte om de volgende zondag bij de "Dove Cornelia" (Cornelia van Walsum, weduwe van A. Visser; overleden Januari 1880) in de Stormpolder te zijn. Doch het getij was tegen en bladstil, dus zag hij zijn wens niet vervuld, aangezien het al zo dicht bij de zondag was. Maar zijn knecht was er getuige van, hoe hij in het vooronder van zijn schuit de Heere zijn begeerte kenbaar maakte; dat hij zo gaarne op het gezelschap bij de "Dove Cornelia" zou zijn. De Heere beloofde hem dat zijn begeerte vervuld zou worden waarop hij opstond na het bidden en tegen zijn knecht zei: "Haal het anker op, de Heere zal de wind gebieden zodat we voor de zondag in de Stormpolder zijn." En hoewel het toen nog bladstil was kwam er, wind tot grote verwondering van zijn knecht, die van het Goddelijk wonder getuige was. Kwart voor twaalf lag zijn schuit geheel gereed.

Toen hij de volgende zondagmorgen bij de "Dove Cornelia" op het gezelschap kwam was haar huis vol met mensen, slechts één plaats achteraan was nog open. De "Dove Cornelia" sprak hem aan en zeide hem dat zij het van tevoren had geweten dat hij zou komen. Hij moest bij haar komen staan om haar te vertellen wat de Heere gedaan had aan zijn geest. Hij heeft toen voor haar en het volle gezelschap zijn bevindingen verteld. Zij zeide toen Hij uitgesproken was: 'mijn ziel zegt er *amen* op, mijn ziel zegt er *amen* op. Doch de Heere laat mij zien wat u te wachten staat. Nu roepen allen *hosanna, hosanna* voor u, maar ik zie een tijd over u komen dat zij zullen roepen: *Kruis hem, kruis hem!* Omdat het licht in u op heerlijke wijze is geopenbaard, zal het onder des Heeren toelating gebeuren dat op buitengewone wijze de duisternis tegen u zal opstaan; doch heb goede moed, de Heere zal u nooit begeven en nooit geheel verlaten. En op het eind zullen ze weer naar u vragen.'

Met deze boodschap kon hij naar zijn schuit terug.

Hij had dus een oud scheepje en dat werd steeds slechter en zo kwam de wens bij hem naar voren om een nieuw scheepje te hebben. Inmiddels had hij verkering met een dochter van Harmen Speksnijder, beurtman te Ouderkerk aan den IJssel. Deze wilde hem helpen bij het kopen van een nieuw scheepje, samen met de heer Hofstolk, een nauwe vriend van Speksnijder. Mijn vader kreeg echter als in een gezicht te zien, dat een geheel andere man hem helpen zou. Hij kreeg dit klaar te zien; de Heere toonde hem zelfs de heer en het huis waar hij binnenkwam; ook wat hij sprak en hoe een broer van die heer, die erg vijandig was, hem buiten de deur zette. 't Kwam hem alles zeer klaar voor en hoewel er veel bestrijding op af kwam, is dit volkomen vervuld.

In die tijd ging m'n vader bij ds. Boer zijn belijdenis leren. Hij ging afzonderlijk, omdat hij als schipper op de gezette tijden niet altijd aanwezig kon zijn. Zo kwam hij bij de dominee aan huis en had meermalen bijzondere besprekingen met hem, ook aangaande het leraarsambt en de opleiding daartoe, doch daar mijn vader niet kon zeggen van Godswege daartoe een roeping te hebben, kon hij daartoe niet besluiten. Hoewel m'n vader zich niet in alles met ds. Boer kon verenigen en ook niet bij hem ter kerk ging, had deze leraar wel veel achting voor hem. Hij wilde hem daarom ook in kennis brengen met de heer Frans van Langen te Nieuwerkerk aan den IJssel, waar de dominee mee bevriend was. Ds. Boer vroeg hem daarna eens, of hij wat geleende boeken voor hem bij die heer Van Langen wilde terugbrengen en dat deed hij.

De heer Van Langen vroeg hem, of hij die jongeman was, waar hij wel eens over had horen praten en die ook niet bij zijns moeders sterven geweest was. Toen m'n vader zei dat het zo was, zei de genoemde heer hem, dat hij moest binnenkomen. Toen hij in de kamer kwam en zag, hoe treffend juist de Heere hem dit had laten zien in een gezicht (zoals we reeds meldden), ontstelde hij hevig. De heer van Langen vertelde hem, dat hij werkzaamheden met hem had inzake zijn slechte vaartuigje en dat de Heere hem er toe bewerkt had om hem aan een nieuw scheepje te helpen. Zo behoefde hij niets te vragen; de Heere had de weg voor hem gebaand. Ik haal dit aan als een bijzonderheid daar het in deze zo kennelijk is, dat de Heere zowel voor de tijd als voor de eeuwigheid Zich had betoond een wonderdoend God te zijn.

Toen hij zijn nieuwe scheepje had, is hij kort daarop getrouwd. Zijn huwelijk is in de Nederlands Hervormde Kerk bevestigd. Reeds spoedig openbaarden zich weer andere moeilijkheden; daarin werd hij zeer op de proef gesteld aangaande de heiliging van Gods dag. Zijn vader en zijn schoonvader, Harmen Speksnijder, waren beiden zeer bevriend met de heer Hofstolk. Voor die fabrikant voer hij veel steen als "tweede schipper" en zijn vader als "eerste schipper". Nu gebeurde het eens, dat ze beiden op een zaterdag steen moesten laden, die naar Den Haag moest. Toen zij geladen waren, zei de heer Hofstolk tegen m'n vader, dat hij op zondag varen moest, maar hij antwoordde, dat hij dat niet kon doen omdat het Gods dag was. De heer Hofstolk zei, dat het absoluut moest doch mijn vader zei, dat hij Gode meer gehoorzaam moest zijn dan de mensen. Hofstolk bood hem toen zelfs nog honderd gulden als hij maar varen wilde, omdat het zo dringend noodzakelijk was, zoals hij zei. Mijn vader deed het echter niet. Daarop begon de steenfabrikant vreselijk te vloeken en te schelden; hij daagde God uit "als Hij bestond" en verwenste al de fijnen om in een steenoven verbrand te worden. M'n grootvader voer op zondag weg, maar m'n vader bleef met zijn schuit liggen.

De Heere kwam hem veel voor met de woorden: *Wie Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik belijden voor Mijn hemelse Vader.* Hij heeft die zondag veel van de Heere mogen genieten en op maandagmorgen voer hij vroeg weg. M'n grootvader had zijn tijd verslapen (wat anders nooit gebeurde) en zo kwam mijn vader toch nog het eerste met zijn schuit in Den Haag. Daar hoorde hij ook, dat de heer Hofstolk het helemaal verzonnen had, dat er zo op die steen gewacht werd. Hij had maar geprobeerd om mijn vader te laten vallen, doch deze was met 's Heeren hulp staande gebleven. Toen hij met zijn scheepje terug kwam, verbood Hofstolk hem om aan de wal vast te maken. Zijn vader en schoonvader wilden hebben, dat hij een voetval ging maken bij de heer Hofstolk. Zij hadden bereikt, dat hij wel weer zou mogen varen, als hij nu maar beloofde in echt dringende gevallen op zondag te zullen varen. Hij sloeg dit echter allemaal af, zeggende: "De Heere zal het voorzien. Gaat gij uw weg en laat mij vrij. De Heere zal met mij wezen en mij leiden!"

Vader ging toen bij andere steenbakkers om werk vragen, maar die weigerden hem allen, omdat de meeste steenbakkers een verbond hadden, dat ze ontsloegen, wie niet op zondag wilde werken.

Terugkomende van Gouderak ging hij ook eens kijken bij de heer Evegroen, die daar toen broodbakker was. Deze, nu zalige man, zei: "Ik ben blij, dat ik U zie, want ik heb een boodschap van de Hemel. God heeft me getoond, hoe Hij de berg van hoogmoed (Hofstolk) zal slechten. Gij zult het beleven, dat zijn eigendom voor de schuld zal worden

verkocht. Hofstolk heeft God gelasterd en zal gestraft worden, maar de Heere zal u verhogen. Gij kunt de oude Evegroen nu niet geloven, doch uw ogen zullen het zien en de Heere zal u zegenen. Gij zult nimmermeer om vracht hoeven te vragen en ge zult zoveel vracht krijgen, dat ge altijd, zolang ge schipper zijt, vracht moet weggeven. Maar bedenkt dit mijn jongen, bidt de Heere om een nederig hart! Hij zal u verhogen!"

Dit alles is letterlijk vervuld. Spoedig ging de zaak van Hofstolk kwijnen; later is de hele zaak verkocht en de rijke Hofstolk is arm geworden. Toen vader bij de heer Evegroen vertrokken was en weer in zijn schuit kwam, sliep hij die nacht rustig. Hij kon de Heere in alles zijn zaak toevertrouwen. Nadat hij echter enige tijd stil gelegen had, begon hij zonder geld te raken. De Heere kwam hem voor met de woorden: "Ga uit uw land en uit uw maagschap naar het land, dat Ik u wijzen zal". Hij besloot daaraan te voldoen, en hij maakte zich gereed om te gaan varen. Mijn moeder vroeg, waar hij nu heenging, maar hij zei slechts: "De Heere zal het voorzien".

Hij voer naar Gorinchem, is toen de Linge opgevaren en kwam te Geldermalsen. Hij geloofde dat hij daar geholpen zou worden. Toen hij 's avonds zijn schuit wat schoon maakte, kwam er een man bij zijn schuit staan, die een praatje maakte. Hij zei, dat hij geloofde, dat hij een fijne was, en dat er de volgende morgen een fijne aardappelhandelaar uit Den Haag kwam, voor wie hij aardappelen moest kopen. Mijn vader zei niet veel tegen die ruwe man. Wel mocht hij, die nacht wakker zijnde, geloven dat de Heere het goed zou maken. 's Morgens kwam de commissionair van de vorige dag met een heer naar hem toe. Dat was de heer A. v. Markestein uit Den Haag en m'n vader nodigde hem in het vooronder. Daar hebben zij gesproken van de wonderlijke wegen, die de Heere met Zijn volk houdt en ze waren verblijd over hun wonderlijke ontmoeting. De heer Van Markestein is 's avonds naar Den Haag teruggereisd zonder zaken gedaan te hebben; hij liet mijn vader het geld achter om de aardappelen te betalen.

Hij heeft geruime tijd voor de heer Van Markestein gevaren en heeft in Den Haag vele kennissen gekregen onder Gods volk, vooral in de gemeente van ds. Bakker. Die mensen wilden graag, dat hij ook bij die gemeente aansloot en hij meende dat ook nog wel eens te doen, doch is daar op een bijzondere wijze vanaf gebracht. Toen alles gereed was, zou hij ook een kind van hem laten dopen (dat was Harmen) doch toen werd hij bepaald bij de Nederlands Hervormde Kerk en dat hij daar een kerkschuld had. Ik heb hem dit meermalen horen zeggen, hoe hij daarmee werkzaamheden had. Veel heeft hij hierover met zijn dierbare vrienden in Den Haag gesproken, doch hij kon niet besluiten om zich af te scheiden en ging na veel strijd en gebed tot de plaatselijke predikant, ds. Boer om hem zijn bevindingen mee te delen en te zeggen, dat hij zijn kind bij hem wilde laten dopen, doch dat hij geen ja zou kunnen zeggen op de vraag "geloofst gij, dat het de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is, die alhier geleerd wordt?"

Ds. Boer zei met tranen in de ogen: "Heuvelman, gij hebt uw ziel vrijgemaakt van mijn bloed; het zal voor mijn rekening komen. Kom met uw kind en ik zal in plaats van de woorden "gelijk alhier geleerd wordt" lezen "gelijk alhier behoort geleerd te worden". Dit wilde mijn vader ook weer niet doen, omdat het doopformulier door Godzalige mannen is opgesteld en hij bevreesd was om daar iets in te veranderen. Er bleef echter slechts de keuze tussen dit te doen of niet te dopen en hij durfde ook niet na te laten. Zo heeft hij nog een tijd in grote strijd doorgebracht tot ds. Boer hem opnieuw zijn voorstel herhaalde en toen is hij daarop ingegaan.

Tot zover, hetgeen een zoon over deze Heuvelman schrijft. Thans volgt een schrijven dat een goede vriend van Heuvelman als aandenken schreef aan de achtergebleven familie.

Aangezocht zijnde van de nakomelingen van onzen vriend Heuvelman (die nu juist voor den troon Gods en des Lams, Die hem heeft gekocht met Zijn dierbaar bloed), enige bijzonderheden te vertellen die wij uit zijn mond hebben mogen beluisteren, willen wij dit niet afslaan. Maar vanwege de zaken die hier nauw verband houden met het persoonlijk leven van schrijver dezes, zal ik twee dingen in acht nemen. Ten eerste: dat ik mijn naam zal verzwijgen; en ten tweede: om zoveel mogelijk, mijzelf niet op den voorgrond te zetten. In het jaar 1876 woonde mijn vrouws zuster te Kortenoord, gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel. Zij was gehuwd met een Roomse man en dat was een treurig mens, veel drank gebruikende en erg opvliegend. Zij daarentegen was een vrouw met een zachtmoedig karakter.

Al spoedig openbaarde zich bij haar tekenen van long t.b.c. en dat verergerde, zodat zij veel bloedspuwingen heeft gehad. Zij werd stil en ingekeerd, maar niemand had toen gedachten van een inwendige krachtadige overtuiging en daar zij wel een jaar voor haar dood zo zwak geworden was van het bloedverlies dat zij weinig omgang had met andere mensen, ook niet met Gods volk, was zij een onbekende en eenzame die de troost en omgang met 's Heeren kinderen moest missen. Tot op zekere dag onze vriend, hoewel voor ons nog onbekend, onverwacht in haar woning kwam. Ziende haar ellendige toestand naar het lichaam, sprak hij haar aan en wees op haar aanstaand sterven en kreeg zoveel opening en vrijmoedigheid om met haar te spreken over die weg en het middel waardoor een arm verloren mens weer met God verzoend kan worden. Onze schoonzuster zat verwonderd en reikhalzend te luisteren en begon toen zelf te spreken uit de benauwdheid van haar gemoed en met een vloed van tranen. Heuvelman was verwonderd over datgene wat hij daar ontmoette en mocht geloven dat de Heere met haar grote bemoeienissen had, hoewel zij voor zichzelf die enige troost miste. Hij heeft haar later nog menigmaal bezocht en heeft als middel in Gods hand haar dikwijls, als zijnde een bedroefde van geest, mogen vertroosten. Zij heeft na die eerste ontmoeting nog enkele maanden geleefd en is in de rust ingegaan, die er overblijft voor het volk Gods. Vele malen is Heuvelman haar tot troost geweest, waarvan mijn vrouw menigmaal getuige is geweest; die haar 2 jaar heeft opgepast en de huishouding waarnam. Zij liet 2 kinderen na, na een huwelijk van 5 jaar en stierf, ruim 26 jaar oud zijnde. Heuvelman heeft daarvan verzekering in zijn ziel mogen ontvangen dat de Heere haar aangezien had en dat zij dus mocht aanzitten met al de gezaligden aan het Avondmaal van de bruiloft des Lams.

Dit voorgaande is, als het zo genoemd mag worden, een inleiding tot het volgende:

Het was op maandag de 24^e januari van het jaar 1882, dat wij op een onverwachte wijze bezoek kregen van een schipper, mij onbekend. Hij voer toen pas voor de fabriek waar ik op werkte. Wij waren toen ongeveer 4 jaar getrouwd en hadden twee kinderen, leefden beiden onbekommerd voort, als of er geen dood en eeuwigheid of oordeel aanstaande was, hoewel mijn vrouw met en bij haar schoonzuster te Nieuwerkerk aan den IJssel dat alles, in het voorgaande aangestipt, had mede doorleefd en zij toch veel van haar zuster hield. Nu was er een oom van mij te Nieuwerkerk komen wonen wiens vrouw een lief kind des Heeren was. Onze vriend Heuvelman had al spoedig de kennismaking met haar

gemaakt en was met haar hartelijk verenigd in den weg des Heeren, door welke de Heere Zijn volk leidt. Op bovengenoemde datum kwam hij bij onze ouders van mijn tante een boodschap brengen over een onenigheid in de familie, doch waarin zij niet de minste schuld had. Wel had zij gezegd dat hij hier eens aan moest gaan, misschien kon hij wel wat aardappelen verkopen, daar hij ook aardappelhandel dreef. Toen dat was afgehandeld bracht hij de boodschap ter sprake van mijn tante; hoe het niet in haar gedachten was geweest om in twist met de familie te leven, maar dat het haar enige wens was of er nog eens een tot God bekeerd mocht worden. Bij deze boodschap had hij nog een andere, namelijk dat het Gode mocht behagen dat wij den weg der zonden en des verderfs mochten verlaten om God te zoeken. En dit deed hij met zoveel ernst en aandrang, dat ik het niet vermag uit te drukken.

Onder dat spreken zat ik bij de kachel en zoals hij die woorden uitdrukte, werd ik dadelijk bij mijn onbekeerde toestand gezet. Ik ontroerde hevig maar sprak geen woord, maar zat als een verslagen mens, want ik zou het ook niet gekund hebben om te zeggen wat er in die ogenblikken gebeurde. De ene minuut zorgeloos en ongevoelig voor onze rampzalige staat en de andere minuut onbekeerd en zonder God in de wereld; Gods beeld verloren en God als Rechter, die rechtvaardig kwam eisen wat wij gehad hebben maar smadelijk verworpen. Ik zat radeloos en sprakeloos en niemand wist het dan God en ik alleen.

Heuvelman had zijn boodschap gedaan en vertrok en ik zat daar als een doodschuldige, gedagvaard om te betalen wat wij geroofd hadden en niets hebbende om te betalen. Mijn vorige leven getuigde tegen mij, maar ik wist niet waarheen.

Een week later komt Heuvelman weer bij ons en zeide dat hij weer bij mijn tante was geweest, en had tegen haar gezegd dat hij hier was geweest en ontwaard had dat er voor zijn spreken en vermanen ingang was geweest en ook overneming. Mijn tante zei daarop tegen hem: Heuvelman, ik kan het niet geloven, want zij zijn zo goddeloos en de wereld dienende. Waarop hij antwoordde: Het is toch waar, want ik heb het in mijn hart gevoeld dat er iets gevallen is en dat zal wel openbaar worden. Nu zal ik niet verder gaan met de toestand te beschrijven waarin ik toen kwam, want dat is hier niet op zijn plaats en dat zal de eeuwigheid openbaren. Maar Heuvelman was vanaf die stonde mijn liefste vriend en heeft later veel bij ons verkeerd in aangenaamheid; ook met vele anderen van Gods kinderen.

Een ding wil ik hier nog bijvoegen, namelijk dat ik mijn vorig gezelschap heb moeten verlaten en een ander volk heb lief gekregen en bij al de ellende, die openbaar kwam, toch die onberouwelijke keus mocht doen om Hem te volgen door bezaaide en onbezaaide landen.

Ik wil hier nog iets bijvoegen, namelijk, dat toen die slag gevallen was, wij voor die tijd geleefd hadden in vrolijkheid en werelddienst. Wij waren in verscheidene verzekeringen, maar wij moesten alles opruimen en opzeggen. Niet dat van buiten af druk werd uitgeoefend, neen, de nood drong ons daartoe. Wij hadden al veel te lang God vertoord met onze zonden. En nu gaat het eerst over de uitwendige dingen, maar die staan in nauw verband met zijn inwendig leven voor God. Ik kan niet geloven, dat (al gaat het in die tijd meer nog over het uitwendige dan over het innerlijke verderf, dat in ons woont), dat wij nog lust zouden hebben om dat lichaam, waarin de zonde woont en waarmede men gezondigd heeft, dan nog op te sieren met wereldse zwier en opschik. Ik denk hierbij nog aan een gezegde van Heuvelman, toen hij tegen mij en mijn vrouw zeide: Wij mochten wel in het zwart gaan vanwege onze afkomst en jammerstaat en er ons levenlang wel

rouw over dragen dat wij tegen God gezondigd hebben.

Zal het ooit met ons terechtkomen, zo heeft de Heere Heuvelman willen gebruiken als een nietig instrument in Gods hand om ons van de weg der zonden af te manen, *om te leren vragen naar den Heere en Zijne sterkte.*

Thans een gedeelte uit een brief van een ander vriend:

Het was op een avond dat we gereed stonden om te vertrekken, toen H. Heuvelman Czn. bij ons binnen kwam. Wij zeiden tegen Heuvelman dat we gereed stonden naar het dorp te gaan. O, zei Heuvelman dan ga ik maar weer weg. Wij zeiden: *Neen, dan blijven wij maar thuis. Het was toen omstreeks zes uur.* Wij geraakten met elkander in gesprek over de eeuwige dingen.

Heuvelman kreeg bijzonder veel licht, sprekende over en uit de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus. Zo sprekende over dat tweeërlei uiteinde, geraakte hij zijn gehele mens-zijn kwijt. Hij bleef met gesloten ogen en wit gelaat doorspreken en wist niet meer dat hij op de aarde was. Dat heeft drie volle uren geduurd en daar wij in een grote buurt woonden, is ons hele huis vol mensen gekomen. Ik denk dat er 35 à 40 mensen in huis waren; de een had het aan de ander verteld. Opeens sloeg hij zijn ogen op en zag met verwondering al die mensen en het spreken was afgelopen, waarop hij spoedig ons huis verliet en naar zijn schuit ging. En nu ligt deze avond voor de grote eeuwigheid met de grote vraag, voor wie dit spreken zal zijn geweest een reuk des levens ten leven en voor wie een reuk des doods ten dode.

Hadden velen gewenst dat hij leraar zou worden, ook de 'dove Cornelia' vroeg hem hiernaar; waarop hij tegen haar zei: Neen, Cornelia, ik geloof dat ik daar een andere gedachte over heb. Ik ben van beroep schipper en kom zodoende op vele plaatsen en ontmoet dan veel mensen, en zo zal ik ook veel gelegenheid hebben om de deugden te verkondigen van Hem die mij geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Ook gevoelde hij zich geroepen tot een armenverzorger in het algemeen. Zo wie een tijdelijke schuldeiser had, daar was hij voor te spreken en gaf zoveel mogelijk raad. Doch ook degenen die in armoede zaten droeg hij op zijn hart en de Heere heeft hem menigmaal op bijzondere wijze willen gebruiken; doch het meest voor de godvruchtige huisgenoten des geloofs. Hiervan getuigen de volgende drie geschiedenissen:

1. (Het volgende verhaal is te lezen in een van de vele brieven, schrijvende over H. Heuvelman Czn. en na zijn dood ontvangen):

In de Hoekse Waard, in de gemeente Goudswaard, woonde een landbouwer Sch. genaamd, die in grote druk zat met tijdelijke omstandigheden. Bovengenoemde Sch. was een man die God vreesde, maar veel in de druk verkeerde. Menigmaal had de Heere weer uitkomst gegeven, maar nu zat hij weer in de banden, en dat bracht hem veel op de knieën in het verborgen, of de Heere hem ook ditmaal wilde helpen. Sch. zat met een partij aardappelen en het scheen hem toe dat ze onverkoopbaar waren. Nu moest Heuvelman een vracht aardappelen kopen. Heuvelman werd inwendig werkzaam gemaakt met de toestand van Sch., hoewel hij hem niet kende en nooit had ontmoet. Ja, zelfs zijn woonplaats en zijn naam kende hij niet. Sch. kreeg in diezelfde tijd de belofte dat de Heere het wel zou maken, maar de belofte moest nog in vervulling gaan; anders heeft hij niets aan de belofte.

Zoals gezegd, kreeg Heuvelman werkzaamheden met die onbekende Sch. en op een nacht toonde de Heere Heuvelman waar hij de aardappelen moest halen en de plaats, ja ook de woning van Sch. Heuvelman volgde de aanwijzing van de Heere en gaat met zijn schuit en op de plaats gekomen zijnde, gaat hij dadelijk naar de wal en volgt de aanwijzing die de Heere hem getoond heeft in de nacht. Opeens ziet hij de woning en klopt, waar hij binnen gelaten wordt en het doel van zijn komst bekend maakt. Sch. slaat van verwondering de handen samen wegens de grote bemoeienissen die de Heere met hem, onwaardige, komt te houden in deze nood en de wonderlijke besturing.

Daarop werd onderhandeld over de prijs der aardappelen. Nu had Sch. de prijs genoemd en Heuvelman zei: Ze zijn verkocht, want het is dezelfde prijs die de Heere in mijn hart gegeven heeft. Wij behoeven niet lang te bieden.

Deze eerste ontmoeting had tengevolge, dat zij beiden hartelijk verenigd zijn geworden en gebleven. Sch. is Heuvelman voorgegaan in de eeuwige heerlijkheid; maar de banden zijn op het geslacht van Sch. overgegaan.

Schrijver dezès heeft Sch. door middel van Heuvelman leren kennen en hem later ook mee helpen begraven, waarbij ook Heuvelman tegenwoordig was. De begrafenis is door ds. Pieneman geleid en is voor Heuvelman en ons een aangename dag geweest.

O, wat is het groot voor al degenen die door het geloof mogen ingaan in die Stad, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Die op grond van de verdiensten van Jezus Christus een bereide plaats in die Stad ontvangen hebben. Dit voorrecht is ook onze vriend Heuvelman uit genade te beurt gevallen; waar hij ze heeft mogen ontmoeten, inzonderheid die hij in zijn leven ontmoet heeft en voor wie de Heere hem als middel in Zijn hand heeft mogen gebruiken; waarvan schrijver dezès nog getuige is. Maar daar de Heere jaloers is op Zijn eer, moeten wij er ook rekening mee houden, dat Heuvelman ook een mens was met gebreken, maar de Heere komt ze allen te bedekken door het bloed des Lams. Want Hij heeft ze gekocht en vrijgemaakt. Maar laat een ieder bedenken: wie Zijn volk aanraakt, die raakt Gods oogappel aan. Want Heuvelman heeft ook hier ruim zijn deel van spot en hoon moeten ondervinden, gelijk al degenen die Hij uit de wereld van zonde en ongerechtigheid komt te trekken om zalig te maken uit genade, zonder enige verdiensten, deugden of goede werken. Heuvelman had dit door genade mogen leren kennen en wist dat er in hemzelf niets goeds te vinden was, waarom de Heere hem had aangezien; maar dat het was het vrije van Zijn welbehagen. Door U, door U alleen.

Heuvelman had leren kennen, dat hij in zijn grondslag verdoemelijk lag voor God en daarvan krachtadig overtuigd had hij zich also als een verloren schepsel leren kennen. Die overtuiging werkte krachtig door tot de Heere hem te sterk werd en hij zijn leven moest verliezen om het in Christus te vinden.

Onze vriend had in zijn leven veel te doen met de bedrukten, ook in tijdelijke omstandigheden van het leven. Wij hebben daarvan veel gezien en de Heere heeft hem wel willen gebruiken om de behoeftigen te ondersteunen; dat lag altijd op zijn gemoed. O, dat de belofte, die de Heere hieraan heeft willen verbinden eens wat meer op onze harten ingedrukt mocht worden. Matth. 10 vers 42: Alleenlijk een beker koud water in den naam eens discipels, die zal zijn leven geenszins verliezen. En nu werkt het levendgemaakte volk niet om loon. Ook niet om aangenaam te zijn bij de Heere, maar uit kracht van de liefde Gods die in het hart is uitgestort, werkt dat tot wederliefde door de Heilige Geest. Zo hebben zij dan ook de broeders lief in de Heere, omdat zij kinderen zijn van één Vader.

Kon Heuvelman de steun die hij wenste te geven niet alleen voor zijn rekening nemen, dan spoorde hij anderen aan met vele drangredenen; vooral de gegoeden. De Heere heeft hem daartoe ook veel gelegenheid gegeven en daaruit kon hij anderen vrijmoedig aanspreken.

En nu willen we eindigen en wensen dat ook dit geringe en nochtans ware getuigenis velen mocht aansporen om te begeren iets van die gangen en wegen te leren kennen, die de Heere hier met Zijn gunst- en bondsvolk komt te houden. Eén ding is zeker, zolang wij van het zaligmakend geloof vervreemd blijven, ons vonnis is alrede geveld: Dezen die niet gewild hebben dat Ik Koning over haar zou zijn, brengt ze hier en slaat ze voor Mijn voeten dood; en haar oordeel zal zijn in de poel die brandt van vuur en sulfer.

De Heere mocht het zegenen om Zijns Zelfswil!

2. Ook zij het volgende vermeld:

Op een avond was Heuvelman op een gezelschap ten huize van een landbouwer (Jan de Jong), nabij het dorp Ouderkerk. De Heere gaf ontsluiting des harten. Heuvelman sprak met veel opening en ook J. de Jong tot ongeveer tien uur. Toen hield Heuvelman ineens op met spreken en zei dat hij wegging, wat niet naar de zin was van de aanwezigen. Zij vroegen waarom hij zo opeens wegging. Hij zei, dat hij voelde dat er een kind van God in nood verkeerde.

De aanwezigen vroegen, wie dit was en waar. Eerst wilde hij dit niet zeggen, doch hij gaf toe aan de aandrang om te weten te komen wie dit toch zou zijn. Toen hij de naam noemde werd er tegen hem gezegd dat hij dit mis had en dat de persoon die hij genoemd had iemand was die, zoals dat wel eens gezegd wordt, geld had en zeker geen behoefte zou hebben.

Heuvelman vertrok en ging naar huis, waar hij een kruiwagen met levensmiddelen en brandstoffen laadde en waarmee hij op weg ging, volgende de aanwijzing die de Heere hem gegeven had. Maar toen hij in de donkere nacht langs de weg ging kwam het zover dat de zaak in twijfel kwam. Hij begon zo in de war te geraken, dat het was alsof er nooit iets aan hem was gebeurd; het angstzweet brak hem op het laatst uit, want nu zou hij nog bedrogen uitkomen als nooit tevoren. Tot hij op het middernachtelijk uur nabij het dorp de plaats bereikte waar hij moest zijn.

Wat er toen in hem omging is, zoals hij meermalen verteld heeft, niet te beschrijven, waar hij aan de vensters luisterde of er nog iemand aanwezig was. Daar hoorde hij de stem van de man die God hem had geopenbaard. Deze maande de Heere op Zijn belofte, dat Hij hem beloofd had, dat zijn brood zeker zou zijn, en hoe de Heere wist dat hij geen eten in huis had.

Toen hij aanklopte en verschillende levensmiddelen bij hem in huis bracht, hebben zij de gehele nacht met elkaar gesproken over de wonderlijke aanwijzing, die de Heere hem had gegeven en hoe de Heere helpt.

Toen Heuvelman 's morgens thuis kwam was het tijd om aan zijn werk te gaan. Natuurlijk bleef deze gebeurtenis niet verborgen en moesten de bovengenoemde gezelschapsmensen horen hoe dit was verlopen. Maar ook zij met ere vermeld, dat zij later gaarne zorgden dat bedoelde persoon geen gebrek meer had en dat zij hem ruim van het nodige voorzagen.

3. In een buurtgemeente was een man die God vreesde, en bij wie veel gezelschap werd gehouden, gehuwd met zijn huishoudster. Na dit huwelijk werd het bezoek minder, tot er

bijna niemand meer bij deze mensen kwam, en daar de man bejaard was en niet meer werken kon werd het armoede in dat gezin. Heuvelman had ook van de moeilijkheden van deze man gehoord en dit gezin werd op zijn hart gebonden; doch hij wilde er niet heen. Maar op een keer dat hij weer in die gemeente was, waar deze man woonde, kwam er een grote aandrang in zijn ziel om er toch heen te gaan. Maar, waar er zovelen waren weggebleven en bijna niemand meer bij deze man kwam, wilde hij niet gaan en ging een andere weg uit. Toen kwam de Heere hem met kracht voor met deze Psalm:

Wil toch niet stug, gelijk een paard weerstreven;

Noch als een muil door domheid voortgedreven.

Aldus vermaand is hij bij de bedoelde persoon gekomen, waar hij armoede ontmoette. Veel heeft dat kind van God, waar hij kwam met hem gesproken. Heuvelman zorgde voor het nodige. De vroegere vrienden van bedoelde persoon heeft hij opgezocht en deze zijn met beschaamdheid weer naar die man teruggekeerd, en er werden weer gezelschappen gehouden. Heuvelman zorgde dat de vrouw geld kreeg voor wat handel en ook opende hij bij verschillende vrienden de weg voor deze vrouw waar ze met haar handel mocht komen om te verkopen.

Zo wilde de Heere hem gebruiken, om deze mensen, die God vreesden te helpen. Ze hebben geen gebrek meer gehad en zijn beiden, eerst de man en daarna de vrouw, die ook later nog weer getrouwd is, de eeuwige heerlijkheid ingegaan. Velen zijn er getuigen van geweest, dat zij in de ruimte en godzalig zijn gestorven.

Zo zouden nog talrijke gevallen zijn aan te halen. Velen zochten bij hem hulp en raad en zo kwam uiterlijk de tekst tot zijn recht: En tot hem kwamen alle man die een schuldeiser had en alle man die bezwaard was van geest. Hij kon door genade spreken tot dezulken, ook wat betreft de geestelijke zijde van die tekst. Hoe gaarne beluisterde hij diegenen die in deze tekst bedoeld worden, en voor talloze personen is hij tot een hand en voet geweest; dat weten degenen, die veel met hem omgingen.

Het volgende werd weer vermeld door een zoon van Heuvelman:

Zeer opmerkelijk zijn de gevallen geweest, waarin de Heere hem voorlichtte door Zijn Geest, in het onderscheiden van leraars en personen. Zo was er in de omtrek iemand, daar mijn vader van mocht geloven, dat hij een veranderd mens was, gaan prediken. Op een zondag dat hij bij vrienden te dier plaatse was, gingen zij ook naar die prediker, waar veel bekeerde mensen naar toe gingen. Na afloop van de preek gingen velen op bezoek bij iemand, waarde vrouw en de man beiden doorgeleide christenen waren. Ook de prediker was er. Mijn vader kwam met hem in gesprek en zei tegen hem, hoe hij bij Goddelijk licht in zijn ziel gewaar geworden was dat hij, de prediker, geen roeping had van Godswege en zichzelf daartoe had opgemaakt. En waar hij met zichzelf was begonnen ook met zichzelf zou eindigen, en dat zijn werk niet in de gunste Gods zou zijn, doch geheel zou verlopen.

Toen mijn vader dit gezegd had gingen er stemmen op om de prediker te verdedigen. Maar hij zei: *U zult zien dat de Heere het mij juist heeft geopenbaard.* Toen sprak de vrouw des huizes, waar zij waren en zei dat de Heere haar ditzelfde had geopenbaard, en dat zij dit niet had durven zeggen, uit opzien tegen de bedoelde persoon.

Na dit voorgevallene werd er op deze zaak gelet, om te zien hoe dit zou aflopen en het was wel een bewijs dat de Heere hen juist had voorgelicht, toen later deze prediking geheel tot niet is verlopen.

Verder zij ook nog de volgende geschiedenis medegedeeld:

Te Goudswaard zou een bekeerde roomse priester spreken. Ook mijn vader lag daar met zijn scheepje en was onder het gehoor van deze persoon. Op 30 oktober 1935 haalt een vriend van wijlen mijn vader deze geschiedenis in een brief aan en schreef onder meer het volgende:

Uw schrijven van 24 oktober door 's Heeren goedheid ontvangen. Ik was verblijd een schrijven te ontvangen van een zoon van onze zeer geliefde vriend Heuvelman. Uw vader was met innige banden verbonden aan mijn geliefde vader. Ik heb hem als kind bij vader aan huis leren kennen. Hij is jaren in de eerste liefde bewaard. Ik was als kind al verblijd als ik zijn stem hoorde. Zijn mond was in die tijd overvloeiende van de Heere en Zijn wegen. Hij is in die tijd voor velen het middel in Gods hand geweest tot ware bekering. Hij heeft ook door 's Heeren lieve Geest een gewezen roomse priester, die leraar was geworden, mogen onderscheiden. Deze preekte bij vader in de schuur; er was veel geoefend volk onder. Uw vader heeft hem klaar mogen ontdekken, en na afloop van de preek heeft hij zich vrijgemaakt van zijn bloed, en hem gezegd dat hij als een huichelaar en spotter tot de wereld zou terugkeren.

Daar was ik als kind bij. Het was voor mij een onvergetelijke avond, toen dat gebeurd is. En dit is ook alzo uitgekomen, en naar men zegt is deze prediker in de schouwburg terechtgekomen.

Uw vader heeft ons, na het overlijden van onze vader, veel bezocht. Alle jaren, in augustus, kregen wij een bezoek van hem, om aardappelen te kopen. Doch de laatste keer in augustus 1917, in het jaar dat hij in november stierf, zei hij, toen hij bij ons was: Nu kom ik voor het laatst, met tranen in de ogen. Nu kom ik afscheid van jullie nemen. Hij heeft die dag geen woord over aardappelen gesproken maar enkel over de wegen des Heeren.

Wat was uw vader een weldoener der armen. Zijn weg lag verklaard in Psalm 112. Nu geliefde familie, mocht de Heere u samen gedenken tot wederbarende genade. De tijd gaat als kaf voorbij. Wat zullen we spoedig aan het einde zijn. Lees veel naast Gods Woord de brieven van Rutherford. Die zijn dierbaar. Wat was die vol lof over zijn Koning; wat een gemeenzaam leven met de Heere, wat een getrouw dienstknecht. Wat heeft de Heere veel overjarig koren nagelaten; mochten wij er veel biddend gebruik van maken.

Tot een en ander had ik lust u te schrijven. Doe de hartelijke groeten aan allen.

Het volgende is blijkbaar ook weer door een zoon opgetekend:

Eens te samen met mijn vader reizende, komende van Delfzijl met de trein naar Groningen, 2e klas, zat er tegenover ons een heer en een dame. Mijn vader sprak deze mensen aan en wees hun op de weg des behouds die er in Christus is. Schrijver dezes kon het niet begrijpen hoe hij steeds maar sprak en volhield, zonder dat de heer noch de dame iets terug zeiden; geen enkel woord. Bij het verlaten van de trein schudde deze heer mijn vader roerend de hand. Mijn vader gaf hem zijn naamkaartje. Enige tijd later zei mijn vader: *je weet wel, hoe ik sprak tegen die heer in de trein. Zie hier eens de brief die ik van hem kreeg.* Daarin schreef die heer, hoe het spreken van mijn vader hem tot inkeer had gebracht en tot grote zegen was geweest, na veel strijd. En zo hij hem hier niet meer op

aarde zou aantreffen, dat hij hem in de hemel hoopte te ontmoeten.

Ook reisde vader eens onder Veenendaal. Daar kwam iemand in de trein en zei tegen hem: *Slecht weer, hè?* Mijn vader keek hem in de ogen en bestrafte hem over deze uitdrukking. Deze man bedankte hem voor de opmerking, omdat dit Gode beledigend was, zoals mijn vader gezegd had en gaf dit ten volle toe. Maar hij deelde mede hoe hij was geweest, een ruw en goddeloos mens, doch die de Heere krachtdadig had bekeerd, en nu met hete tranen de ruwe taal beschreide. Mijn vader gaf hem zijn naamkaartje mede aan het adres van een rijke geboren Ouderkerker, die in de buurt woonde en schreef daar achterop dat hij moest denken aan zijn arme nicht.

In Schotland (Engeland) zijnde, heeft hij gesproken door middel van een tolk met Schotse Gereformeerden en stelde groot belang in de toestanden zoals die daar waren. Hij hoorde met blijdschap, hoe ook daar nog te dien dage veel volk van God gevonden werd. Als aandenken ontving hij later een Engelse Bijbel.

Zo heeft hij veel op zijn reizen ontmoet en velen gesterkt in het geloof; en de eeuwigheid zal het openbaren hoe hij voor velen het middel is geweest tot hun vertroosting en bekering. Ook heeft hij veel belang gesteld in de zending onder de heidenen. Gaarne had hij geleerd om de heidenen het evangelie te verkondigen. Dit lag altijd op zijn hart, doch zover is het niet gekomen.

Mijn vader is ook enige jaren kerkvoogd geweest. In die dagen had het God behaagd iemand uit de buurt, met name P. Goudriaan Fzn., zijn blinde zielsogen te openen. Hij vroeg op een keer om bij mijn vader op het gezelschap te mogen komen en met hem om te mogen gaan. Mijn vader zei tegen hem, dat hij dan met de vinger zou worden nagewezen, en gehaat en gesmaad zou worden en raadde P. Goudriaan aan, om dit maar niet zo lichtvaardig te doen. Doch Goudriaan zei dat de Heere wist, hoe zijn keus met Ruth onberouwelijk was en dat hij de Heere wenste te volgen door bezaaide en onbezaaide wegen! Van die dag af was hij een boezemvriend van mijn vader. P. Goudriaan is toen enige tijd later ouderling geworden bij de Ned. Herv. Gemeente. En zo gingen zij samen 's zondags naar de kerk onder het gehoor van ds. Hopman; die blijkbaar anders preekte dan zijn voorgangers, want men schreef toen op de hooischuren:

Verkiezing en bevindingswerk,

Dat predikt men op Ouderkerk.

Zo gingen zij beiden met hoge hoeden op naar de kerk. Zij waren voor de jeugd de schrik van de weg. Vooral in de steenfabrieken, waar men veel met geld speelde, gingen zij de jeugd vermanen, dat het Gods dag was. Dit gebeurde meermalen. En het kwam zover dat de jongens onder elkaar vroegen of Hein Heuvelman en P. Goudriaan al voorbij waren; anders durfden ze niet te spelen. Thans zijn nog personen aan te wijzen die dat nog meegemaakt hebben.

Ook schuilden de grote mensen weg als zij voorbij kwamen, want zij ontzagen niemand. Bijzonder lag ook de jeugd op mijns vaders hart gebonden.

In die dagen waren er twee openbare scholen in de gemeente; op verschillende manieren was er sprake geweest om een Christelijke school te stichten, maar dit bleef bij praten. In de school Nesse was een gedeelte van het personeel, dat letterlijk spotte met God en de

Heere Jezus. Dat woog mijn vader zeer zwaar op zijn ziel. En zo zocht hij gelegenheid om zijn bezwaar tegen vrienden te vertellen; doch alles brak af. Tot hij op een maandagmorgen gereed lag om bij goede wind de IJssel uit te zeilen en reeds gereed was om weg te gaan, toen hem de schoolkwestie zo aangreep dat hij dit niet langer van zich af kon schuiven. Hij ging weer naar zijn huis en zei tegen zijn huisgenoten dat hij naar ds. Hopman zou gaan om over zijn bezwaar te spreken. Daar gekomen zijnde werd hij vriendelijk door ds. Hopman ontvangen. Deze zei tegen hem: Ik gevoel dat gij een bijzondere boodschap hebt.

Zij gingen in een andere kamer. Daar vertelde mijn vader hoe hij niet langer kon zwijgen, maar hoe hij ds. Hopman kwam vertellen wat er in hem omging, om een Christelijke school te stichten.

Ds. Hopman verklaarde met dezelfde zaak veel werkzaamheden te hebben en blij te zijn dat mijn vader over deze zaak kwam spreken. Hij stelde mijn vader voor, het aangezicht des Heeren te zoeken in het gebed. Waarop zij samen, geknield voor hun stoel, baden, wat vroeger veel de gewoonte was, om daarmede te betuigen laag voor God te bukken.

Eerst bad ds. Hopman, die de Heere hun bedoeling kenbaar maakte. En toen deze het gebed met amen had besloten, ging mijn vader voor in het gebed en maakte ook deze zijn begeerte de Heere door bidden en smeken bekend. Toen zij beiden opstonden gaf ds. Hopman mijn vader de hand en zei: *Broeder, God van de hemel zal het ons doen gelukken;* waarop mijn vader zei: *God van de hemel zal het ons doen gelukken.*

Daarop is een vergadering gehouden en tot stichting der school besloten. Groot was de vijandschap, die zich toen openbaarde, doch de Heere zegende de pogingen tot de bouw en zo verrees de school. Veel hebben toen de voorstanders moeten verduren en neringdoenden werden in hun brood benadeeld, daar toen in die dagen het liberalisme oppermachtig was in de gemeente.

Toen H. Heuvelman en P. Goudriaan met een lijst om in te tekenen in de gemeente rond gingen stond er een steenfabrikant voor een turfloods; hij zei tegen mijn vader dat hij hem als klant kwijt zou wezen. Mijn vader zei dat hij ook daar nog geen baas over was en alleen God. Hij schold vreselijk tegen de fijnen. Maar dit alles verdroegen zij omdat de ere Gods hun zwaar woog, en de school is ondanks alle tegenstand verrees en mijn vader heeft de school als voorzitter geopend. Later is hij door een andere voorzitter opgevolgd en toen deze is gestorven door een derde. Altijd bleef hij groot belang stellen in de loop der zaken die de school aangingen.

Ook was hem in handen gekomen de brief van wijlen ds. Lintfrink, in 1734 predikant der Hervormde gemeente alhier. Deze brief stond in een boek van ds. Freuse. Deze heeft hij toen laten drukken en er zijn ook enige honderden boekjes, behelzende de bekering van ds. Lintfrink, waarin men leest, hoe hij zich eerst zelf bekeerde en hoe hij daarna door God bekeerd werd, op de scholen uitgedeeld en ook nog andere boekwerken. Hij verblijdde zich in de medewerking die hij daarvoor van anderen ondervond die niet genoemd wilden worden; ook van ds. Batelaan.

Had de Heere mijn vader uit vele benauwdheden gered, het behaagde de Heere hem weder op de volgende wijze in een beproevingsweg te leiden, door een zware ziekte in zijn gezin, de tyfuskoorts, waardoor zijn vrouw en zijn vijf kinderen werden aangetast. Vooral de twee oudsten van zijn kinderen hadden het in hevige mate. Deze ziekte zijner

vrouw en kinderen woog hem zeer zwaar, zelfs zo, dat hij zich heel weinig bemoeide met zakelijke dingen maar wel veel deed aan de oppassing zijner huisgenoten, waarbij hij bijna niet sliep, maar bleef zelf gezond.

Dr. Gorter, destijds geneesheer hier ter plaatse, bewonderde hem in zijn bijzondere toewijding der verpleging. Doch wat betreft de twee oudste kinderen, de ziekte werd steeds erger. Veel mocht hij de Heere aanlopen of het Hem mocht behagen de zijnen te sparen. Waarvoor hij meende een belofte te mogen ontvangen, dat de Heere dat doen zou. Maar deze belofte werd door de Heere zeer zwaar op de proef gesteld; in die zin, dat na verloop van enige dagen niet anders kon worden verwacht dan dat de twee oudsten zouden sterven. Zo was het, dat bedoelde kinderen van hem 42 graden koorts hadden en daar boven.

Dr. Gorter beijverde zich al zijn medische kunst op waardige wijze toe te passen. Deze dokter kwam meestal tweemaal daags. Weer des morgens expres komende, zei hij: *Heuvelman, nu moet ik u er op voorbereiden, dat u eer het avond is twee doden zal hebben.* Deze beide kinderen lagen buiten kennis en te ijlen in koorts. Hierop dankte mijn vader dr. Gorter en deze ging heen. Hij knielde toen neer voor het ledikant waarop de twee kinderen lagen en heeft een gebed gedaan, zoals mijn moeder veelmalen heeft verteld, dat het niet om in te denken was. Daarop werd hij als buiten zijn zinnen en riep met grote stem:

*"Ik zal haar levensdagen rekken;
Ik zal u Mijn hulp en heil doen zien
En nooit Mijn hand onttrekken!"*

Hij geloofde dat de kinderen beter zouden worden.

Toen dr. Gorter spoedig na dit gebeurde weer in zijn huis kwam, zei deze: *Heuvelman, hier is een wonder gebeurd. Ik meende zeker doden te vinden en ik bevind de kinderen zonder koorts.*

Mijn vader was buiten zichzelf van blijdschap en vermaande dr. Gorter naar die God te vragen, die zijn kinderen van de dood had gered.

Dr. Gorter was zeer geroerd, hoewel hij een absoluut vrijzinnig man was en zei: Dit zijn gevallen, waar onze praktijk ophoudt, maar gij zijt gelukkig. Doch ik kan alleen geloven hetgeen ik zie en uw geloof gaat verder, maar daar kan ik niet komen.

Tot aan de dood van dr. Gorter heeft mijn vader, zij het dan uitwendig, vriendschap met hem onderhouden. Ook toen hij later in Den Haag woonde, heeft hij hem meermalen bezocht, waarbij dr. Gorter dan altijd met belangstelling naar Ouderkerk aan den IJssel informeerde.

Veel heeft vader ons aan deze ziekte herinnerd en vermaand God te zoeken. In zijn spreken en vermanen zei hij ook wel: *Bedenk het, dat je vader als een rouwdrager over de aarde gaat over de geestelijke dood van vrouw en kinderen. Bedenk het na mijn dood dat ik rouw over je droeg, en van je geboorte biddend was of gij geestelijk levend gemaakt en opgewekt moogt worden uit je doodslaap door de Heere.*

Hier volgt een schrijven aan een zijner kinderen, ontvangen op diens verjaardag, daar mijn vader op reis was.

Mijn zoon, met deze zend ik u enige letteren op uw verjaardag, die ik hoop, dat gij in vrede en blijdschap mag doorbrengen en nog vele jaren uw geboortedag mag

herdenken, tot zelfs in lengte van dagen. Ja, dat des Heeren zegen op u mag dalen, Zijn lieve gunst uit Sion u mag bestralen en dat gij moogt bedenken wat tot uw eeuwige vrede dient. O mijn zoon, mocht gij door Gods vrijmachtige genade eens wedergeboren worden; dat is mijn biddende wens door de genadige werking van de Heilige Geest.

Denk toch, mijn zoon, dat het vreselijk zal zijn en verschrikkelijk om onbekeerd en vervreemd van God te sterven. Mijn zoon, vanaf uw geboorte tot op heden heb ik al aan de troon der genade om uw bekering gebeden en gesmeekt. O mijn zoon, ik hoop en wens dat gij en uw gezin toegebracht mogen worden tot de gemeente die zalig zal worden.

Na minzame groeten, uw vader.

De Rouwvlag.

Bij dit schrijven naderen we meer het einde van zijn leven. Het was in 1913 de honderdjarige herdenking der Nederlandse onafhankelijkheid en hij was, als vurig oranjeman hier blij mede, maar heeft verteld, dat hij, toen hij al die ijdele toebereidselen voor de feesten zag, zich daar in hoge mate aan ergerde en hoe hij verlangde om de oordelen Gods over deze dingen. Doch hoe de Heere Hem krachtig voorkwam en toonde dat Hij met Zijn oordelen komen zou, en dat hij daarop wel biddend op de straat had willen vallen om de oordelen nog weer af te bidden, voelende zelf nog in de wereld te zijn en zijn vrouw en kinderen en familieleden; en biddende voor de gehele wereld.

Er werd door hem met personen in die dagen een gesprek gehouden over vlaggen. "Daar zit toch niets in," zei iemand. "Nee," zei mijn vader, "in die vlag zelf niet, doch waar die voor misbruikt wordt, bedoel ik." Bijzonder deelde hij mede hoe we een donkere toekomst tegemoet gingen al scheen alles vrede en geen gevaar, en dat de Heere zou komen met Zijn oordelen over gemeente, landende wereld. "En," zei hij, "onthoudt dit van mij, als ik een vlag zette op mijn huis, dan zette ik een rouwvlag uit; niet dat ik iets heb tegen onze nationale kleuren, rood-wit-blauw of oranje, bedenk dit goed, maar let op mijn woorden. De wereld gaat dagen van grote rouw tegemoet en dat zal steeds erger worden; vandaar dat ik een rouwvlag wil plaatsen op mijn huis in plaats van ijdel feesten. Dit was in 1913.

Toen in 1914 voor Nederland de mobilisatie begon, ging hij enkele dagen in augustus naar het hospitaal te Utrecht, waar onze broeder Marinus in lag. Er stonden veel soldaten op het plein bij de kazerne waar hij eerst heen kwam. Hieronder waren ook soldaten uit Ouderkerk. Hij vermaande hen te bukken onder Gods oordelen en God te zoeken. Maar, zei hij toen: *In de oorlog zullen wij niet komen, de Heere zal zijn als een vurige muur om Nederland.* Dit was in 1914.

Hij vroeg zijn kinderen lidmaat te worden der Nederlandse Hervormde gemeente. Daarop hebben drie zijner zonen aan dat zijn verzoek voldaan, ook die al jaren gehuwd waren. Hij betreurde het als alles op kerkelijk terrein zo aan de vijanden werd overgegeven en het opkomende geslacht bandeloos leefde tegenover de kerkelijke toestand. Vooral gold dit voor hem in wijk A; waar wijlen P. Weggeman ook nog het voorbeeld heeft gegeven om lid te worden zoals in zijn geschrift is te lezen. Ook willen we nog gedenken aan de godzalige ds. A. Reinier, predikant bij de Hervormde gemeente, die er voor geijverd heeft dat men lidmaat zou worden en niet bandeloos in het ruim leven.

In het jaar 1917, in welk jaar hij 70 jaar werd, kreeg hij, hoewel gezond zijnde, een voorgevoel van zijn naderend einde. Dit begon reeds in de maand mei, terwijl hij de 26e november stierf. Dit voorgevoel van zijn naderend sterven maakte hij zijn huisgenoten bekend, ook om een en ander te regelen voor zijn sterven. *De Heere was hem voorgekomen, dat het zijn laatste jaar zou zijn, zo zei hij.*

Hij ging op een keer afscheid nemen bij zijn vriend C. v. Dam en deze beiden gingen naar Van Eijgelt. Bijzonder zijn deze personen nog bij elkaar geweest. Talrijk zijn de personen geweest waar hij afscheid van nam en dan zei hij, dat hij geloofde, elkander niet meer op aarde te zien. Doch deze mensen, waar dat voorviel, namen daarvan niet veel nota omdat hij geheel gezond was.

Zo kwamen er op een zondagavond veel mensen uit de Groenendijk en de Schans bij hem op bezoek. Hij zei dat er veel in hem kwam en veel in hem gezongen werd de Psalm:

*'k Zal dan gedurig bij U zijn; en zoals deze Psalm eindigt:
En mij hiertoe door U bereid
Opnemen in Uw heerlijkheid.*

"Nu," zei hij, "binnenkort neemt de Heere mij in Zijn heerlijkheid op."

En bij het heengaan van de mensen zei hij: "Nu is het mij, alsof wij elkander niet meer zullen zien." Wel weenden de mensen bij het afscheid, doch iemand merkte nog op: "Gij ziet er zo goed uit als ik ooit gekend heb."

Let wel, de bedoelde mensen hebben het ook niet geloofd, anders hadden zij zeker veel teruggekomen, doch zij hebben elkander niet weer gezien op aarde.

Ongeveer zes weken voor zijn dood was hij op een morgen buitengewoon verblijd, omdat hij opnieuw een gezicht over de dood en het graf had gekregen in de afgelopen nacht, en heeft daar veel over gesproken. Dagelijks zong hij driemaal: *Geloofd zij God met diepst ontzag.*

Had hij van jongsaf een afschuw van de natuurlijke dood van een mens; alle vrees was bij hem ten enenmale geweken en hij was veel in blijde stemming. Ook las hij veel in de visioenen des Hemels van Bunyan. Tegen zijn vrouw en kinderen zei hij meermalen, het boekje opstekend: "Daar ga ik nu binnenkort heen, naar die hemelse gewesten der eeuwige zaligheid!"

Ongeveer drie weken voor zijn dood nam hij, hoewel gezond zijnde, afscheid van mijn moeder. Hij zei van jongsaf den Heere te hebben gebeden dat hij bij zijn sterven geen pijnlijk of lang ziekbed zou hebben en dat hij veel jaloers had gezien op die woorden: *Henoch wandelde met God en Henoch was niet meer.* Zo wenste hij als op zulke wijze heen te gaan en hij geloofde ook dat de Heere zijn wens zou vervullen. Hij sprak tegen mijn moeder zijn grote blijdschap uit, dat zij hem zo veel had bijgestaan om zorgzaam te zijn voor de armen. En dat zij zo gaarne had meegewerkt, zodat zijn huis was geweest een herberg voor de vromen. Hij hoopte haar in de hemel weder te zien.

Het was als naderde voor zijn huisgenoten onwetende zijn einde. Maar hoe dichter de dag van zijn einde nabij kwam, hoe blijder en opgewekter hij werd.

Zo brak de laatste zondag van zijn leven aan. Die laatste zondagmiddag sprak hij veel met zijn zoon C. D. Heuvelman, die ouderling was bij de Nederlands Hervormde Kerk. Hij bond hem de gehele gemeente op het hart, zeggende dat hij gemeente, land en volk veel

aan de Heere had mogen opdragen en dat hij blijde was dat zijn zoon ouderling was. Doch dat hij niettemin hem het grote gewicht van de roeping der opzieners in de gemeenten nog eens wilde voorstellen. En zo hij zich hiertoe onbekwaam gevoelen zou, om dan veel de Heere te benodigen in deze gewichtige zaak.

Doch in het bijzonder stond hij stil over het verval in de gemeente en wel het meest in de Groenendijk en de Schans, waar hij geboren was. En hoe zijn hoop was geweest dat in Wijk A zou worden gepredikt; en waar hij dit niet had beleefd, droeg hij zijn zoon op, om hier krachtig voor te strijden. De buurtschap waar hij geboren en opgegroeid was, woog hem zwaar op zijn ziel. Het spreken van mijn vader was wat scherp geweest, om zijn zoon aan te sporen dat hij voor prediking in de Groenendijk zou werken, voor een jaarlijks huisbezoek, de jeugd te zoeken en te leiden, niet af te laten deze op liefelijke wijze te vermanen en niet af te laten de zieken en de ouden van dagen veel te bezoeken en de instellingen der oude voorvaderen op waardige wijze te bewaren en hiervoor te waken. Toen zijn zoon C. D. Heuvelman heenging en de stoep opging, schoof hij een raampje open en zei: "Je bent er toch niet boos om, mijn jongen, dat ik zo gesproken heb?" Waarop deze zeide: "Neen hoor, vader."

Waarop hij zijn zoon toeriep: "Nu, denk dan om de Groenendijk en de Schans!"

Dit zijn de laatste woorden die ouderling C. D. Heuvelman van hem heeft ontvangen. Deze had dan ook een diepe indruk, dat hij afscheid van zijn vader had wezen nemen, en ging schreiend heen.

Zo werd het maandag 26 november, de laatste dag van zijn leven. Hij is die dag bijzonder opgewekt en blijde geweest. Hij heeft die dag meermalen gezegd dat hij zo heerlijk hoorde zingen (let wel: horen zingen). Ook zei hij: "Ik had altijd gaarne een orgel gehad (waar mijn moeder tegen was) doch ik heb er nooit zo naar verlangd als op deze dag. Mijn stem schiet te kort om God te loven.

In de namiddag ging hij gewoonlijk in een tentje zitten, dat hij had laten maken. Om drie uur kwam er een zoon van hem bij hem. Hij zei: "Ik ben nu los van alles; ik heb niets meer wat mij aan de aarde bindt, nu kon je vader wel eens gauw weg wezen."

Dit gezegd hebbende kwam ook zijn oudste zoon binnen, waarop de eerst aanwezige zoon zei: "Vader spreekt, alsof hij er niet lang meer zal zijn, doch laat ons hopen van wel; we hebben altijd zo goed en aangenaam en vredig met elkaar geleefd."

Daarop heeft hij ongeveer drie uren achtereen gesproken over de grote voorrechten, die God hem in zijn kinderen had geschonken. Doch op het laatst meer sprekende over de armen, droeg hij dezen aan zijn oudste zoon op. Een bijzonder gevoel ging ons door de leden. Toen ging hij in huis en heeft nog goed gegeten en koffie gedronken. Voor de derde maal die dag moest worden gelezen Psalm 112, berijmd. De Psalm, waar zijn weg in lag. Men maakte aanmerking dat die Psalm reeds tweemaal die dag was gelezen, maar hij zei: "Doe het voor de derde maal." Hij nam toen afscheid van zijn oudste zoon, waarop deze heenging.

Om ongeveer 7 uur zei hij, dat hij een groot heerlijk hemels gezang hoorde zingen. Hij nam zijn pet af en zat als iemand die eerbiedig zit te luisteren. Even later ging hij in een leuningstoel zitten. Niemand had ook maar enige gedachte aan zijn sterven. Maar op een wonderlijke wijze zei een zoon tegen hem: "Vader, ik geloof dat gij gaat sterven."

Hij zei: "Het is goed, mijn jongen, ik ben bereid; zo de Heere het doet is goed."

Hij stak zijn handen uit naar zijn zoon en deze nam zijn hand en zei weer: "Vader, gij gaat

sterven."

Weer zei hij: "Het is goed, zo de Heere het doet, is goed; ik ben bereid."

Daarop zei hij met verheffing van stem: "*Zijn doen is majesteit en aanbiddelijke heerlijkheid. Amen!*"

Het was ruim acht uur en het huis is volgestroomd met mensen, en pas om half elf ging zijn ziel, zonder enige doodstrijd, zittende op zijn stoel, naar de eeuwige heerlijkheid, naar die plaats vanwaar hij het hemelse gezang reeds had gehoord.

Ziedaar de geschiedenis geschetst van een Godzalige, die nog veel zal spreken nadat hij gestorven is.

Het zal zeker met veel gebrek geschreven zijn, doch mocht de Heere het nog zegenen om Zijns zelfs wille. Dat zij zo.

De begrafenis was als een feest voor Gods volk. Dertien rijtuigen en twee auto's volgden de lijkwagen, waarachter ruim tweehonderd mannen en vrouwen uit verschillende delen van ons land en uit de gemeente.

Zijn begrafenis is even vredig geweest als zijn leven. Daar waren mensen bij, die behoorden tot verschillende kerkgenootschappen en gezelschappen; maar de Heere was in het midden en alles is zeer vreedzaam verlopen.

Wat de bladen over hem schreven na zijn sterven en na de begrafenis.

In de Schoonhovensche Courant stond het volgende te lezen:

Ouderkerk aan den IJssel - H. Heuvelman, Czn. -

In den ouderdom van ruim 70 jaren overleed alhier de heer H. Heuvelman Czn., een man uit het volk, maar van grote invloed in de gemeente. Met ongewone ernst en overtuiging streed hij voor het christelijk beginsel. Voor 30 jaren kwam, niet het minst door zijn krachtig optreden, de vereniging tot Stichting en Instandhouding van scholen met Bijbel en de A. R. kiesvereniging: 'Nederland en Oranje' tot 'stand; welker bloei hij hielp bevorderen door woord en daad. Nog in de laatste dagen zijns levens maande hij zijn zonen aan om vast te houden en voort te bouwen. Zijn gedachtenis zal onder ons in ere voortleven.

Het volgende stond te lezen in het dagblad: 'De Rotterdammer'

2 December 1917. Begrafenis H. Heuvelman Czn.

Het was Vrijdagmiddag ongewoon druk langs onzen stillen IJsseldijk. Enige honderden mensen stonden bij het kerkhof te wachten op de grote stoet, 15 rijtuigen en ongeveer 200 personen, die het stoffelijk overschot van H. Heuvelman Czn, grafwaarts geleidden. Vrienden van heinde en verre waren tegenwoordig. Geen wonder, Heuvelman behoorde tot degenen die getuigen mochten: Ik Uw knecht, vrees den Heere van mijn jonkheid af. En die vreze Gods dreef hem 60 jaren tot getuigen; (Heuvelman werd ruim 70 jaren) te getuigen door woord, te getuigen door daad. Heuvelman leefde in een gemeente waar Liberaal - modern de macht in handen hadden. Door zijn medewerking werd later een tweede 'School met den Bijbel opgericht.' Op zijn verzoek werd in 1887 de A. R.

kiesvereniging 'Nederland en Oranje' opgericht. *Heuvelman is een socialist*, zeide een steenfabrikant, *die goed vloeken kon*; maar onze mensen voelden dat hij een Christen was. Het beginsel dat Heuvelman lief had, triomfeerde; dat voelde onze gemeente; waardoor de stille hulde en waardering bij zijn begrafenis. Op het graf werd gesproken door Ds. G. van Montfrans, alhier en den heer Pluygers uit Utrecht. Plechtig klonk het:

Maar 't vrome volk in U verheugd.

Daar stonden om het graf 4 zonen. Hun vader ging heen. Maar hij liet hen de roeping na om voort te bouwen. De gemeente Ouderkerk aan den IJssel heeft God te danken voor hetgeen Hij haar zovele jaren schonk in de persoonlijke arbeid van Broeder H. Heuvelman Cz. Zijn gedachtenis zal onder ons in ere voortleven.

NASCHRIFT 1.

Onze zeer geliefde moeder leefde nog ruim 11 jaren na de dood van vader. Zij was zeer bevreesd om te sterven. Mijn vader had hoop voor haar, als zijnde een stille in den lande. En vader hoopte, naar mate de dood zou naderen, de Heere haar vrijmoediger zou maken. Wijlen de Heer C. Bosman uit Rotterdam bezocht haar bijna wekelijks en zeide eens, bij haar vandaan komend: *ik heb zulk een genoeg van uw moeder gehad; nu mag ik werkelijk geloven dat zij er nog een van Gods volk wezen mag.*

De laatsten nacht hadden 2 broeders bij haar gewaakt en werd schrijver dezès des morgens om 3 uur gewekt. Hij kwam bij moeder en zeide: "Moeder zou het nu sterven worden? Zij geloofde: Ja !

Moeder, zei de zoon, ik ontroerde hevig toen er geklopt werd, ik beefde over mijn gehele lichaam. Doch, zei hij verder, moeder, er kwam zo met kracht in mij: "Ulieder hart worde niet ontroerd, in het huis Mijns Vaders zijn vele woningen." Moeder, zei de zoon, zouden wij mogen geloven dat er ook voor u een woning bij is ?

Zij zei: Ja, maar daar moet genade voor zijn.

Moeder, zei de zoon, die grond ligt niet in onszelven.

Neen, zei zij, van ons niets.

Moeder zei de zoon, mogen wij geloven, dat u hoop heeft?

Na enig aarzelen zei zij: Ja!

In de namiddag stierf zij nog onverwacht en riep aan haar zoon Harmen. En haar hand op haar borst leggend, zei zij „*Vrede, vrede*”.

Moeder, zeide Harmen, mogen wij niet geloven dat het vrede met God is, bij u van binnen?

Zij zei: Vrede, vrede! En zo stierf zij in het bijzijn van haar kinderen.

Op haar graf werd gesproken door C. Bosman uit Rotterdam; Ds. P. Honkoop van Den Haag; de heer A. de Redelijkheid, alhier. Deze liet zingen op haar graf:

'd Eenvoudigen wil God steeds gadeslaan;

'k Was uitgeteerd, maar Gij zag op mij neder.

Keer mijne ziel, tot uwe ruste weder.

En terwijl de heer De Redelijkheid zijn armen zegenend over het graf hield, werd de laatste regel gezongen:

Gij zijt verlost, God heeft u welgedaan.

Alle sprekers waren die dag zeer ruim gesteld; en is deze begrafenis ook nog een

aangename dag voor Gods volk geweest.

N A S C H R I F T II

Aangezien mijn geliefde broeder Cornelis Dirk zijn beschrijving over onze geliefde vader, door zijn jong sterven, niet heeft afgewerkt is dit door een andere zoon verder afgemaakt.

Doch acht ik het ook niet ongepast een klein naschrift over hem te schrijven, daar hij de inleiding, schreef, enz. En eer hij het had afgewerkt is gestorven aan de kanker.

Mijn geliefde broeder Cornelis Dirk had een zeer zachtmoedig en lijdzaam karakter en wilde als het ware met alle mensen in vrede leven, waardoor hij zeer toegevend was, ook tegenover personen die zijn beginsel van huis uit vijandig waren. Ook op godsdienstig terrein, waar hij veel geijverd heeft, was hij toegeeflijk tegenover oppervlakkig godsdienstige mensen. Hij was de zuivere waarheid toegedaan en hoorde ook het liefst bevindelijke prediking. Maar hij wilde ook dat alle mensen luisterden, als bovenstaande prediking er niet was, naar oppervlakkige prediking. De Heere heeft hem voor zijn heengaan, krachtig aangegrepen en schuldenaar gemaakt voor God. En dat in enkele dagen; waar velen getuige van geweest zijn

Toen hij geloofde aan zijn spoedig sterven, kwam hij in grote benauwdheid, niets te hekken om God te ontmoeten. Ontzaggelijk was zijn benauwdheid. Hij kwam de dood te schrijven op al zijn goede werken en waarschuwde vooral, dat er op zijn graf niet gunstig over hem zou worden gesproken. En hij werd beangst en bezwaard om God te ontmoeten zonder Borg voor zijn ziel. Doch de Heere heeft Zich niet onbetuigd gelaten op zijn zieken sterfbed. Toen hij zonder hoop en moed lag, en alle hoop had opgegeven niets anders kon zien dan eeuwig verloren te gaan, heeft de Heere tot zijn ziel gesproken van vrede en vergeving. Zodat hij in de nacht voordat hij voor de tweede maal naar het ziekenhuis ging, tot ruimte is gekomen en zijn huisgenoten toen moesten zingen:

Laat al de stroomen vrolijk zingen.

Onze broeder Harmen bezocht hem 's morgens, om 8 uur, voor hij, zoals gewoonlijk, naar Rotterdam ging. Nu was hij verheugd Harmen alles te kunnen vertellen wat zijn ziel had medegemaakt. Hij zeide dat hij de Heere Jezus voor hem hoorde bidden bij de Vader. Ook bezocht hem de heer De Redelijkheid die morgen. Hij was verlangend hem dit grote Godswerk te vertellen.

Zo is dan onze broeder Cornelis, nadat hij 's 'vrijdags was geopereerd, zondagsavonds 7 mei 1933 gestorven. Zijn heengaan was vrede. Nadat bij de verpleegsters allen had bedankt, ging hij stil liggen en zei, zijn armen uitstrekking: *De Heere is met mij!* En toen was hij heengegaan. *Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven!*

Op zijn graf werd gesproken met een kort waarderend woord, door ouderling F. Goudriaan. De heer De Redelijkheid sprak, hoe het oude, volk hoopte dat God wat in hem gelegd had en hoe de Heere het nu bij het einde van zijn leven was komen vervullen en

bevestigen. En sprak hij er zijn blijdschap over uit, dat hij nu ook nog door het oude volk van God begraven werd.

Daarna sprak zijn zwager, de heer Huib de Hek, van Giessendam, die in zijn leven niet vlak met hem had gelegen. Hij zeide op het graf: *Nu ik veel van hem ging houden, nam de Heere hem weg. De Heere had jong wat in mijn zwager gelegd, maar ach het sliep. Maar nu heeft de Heere hem voor zijn dood wakker geroepen.* Hij legde dit verder uit. Hij zei: *Zo zeker als zijn lijk hier in de kist ligt, zo zeker ben ik er van dat zijn ziel in de hemel is.* En zo is onze geliefde broeder Cornelis Dirk onder zeer grote belangstelling ter aarde besteld. Hij spreekt ook nog nadat hij gestorven is.

NASCHRIFT III

Ook staan wij tot slot even stil bij onze zeer geliefde oudste broeder Harmen.

Toen onze geliefde broeder Cornelis Dirk gestorven was en hij in het gezin was geweest bij de weduwe, zei hij tegen zijn vrouw, dat er in hem met kracht was gekomen: Zie "hij gaat u voor naar Galilea, aldaar zult gij hem zien. Dit vertelde hij tegen zijn vrouw en zei: *Nu zult gij eens zien, hoe spoedig ik hem volgen zal.*

Doch hij verbood zijn vrouw strengelijk dit niemand te zeggen. Hoewel hij dit meermalen tegen zijn vrouw heeft herhaald en altijd verbood dit aan anderen te zeggen, zo is hij plotseling op zaterdagmorgen 9 Maart 1935 gestorven.

Op merkelijk is, dat een broeder van hem juist drie weken voor zijn dood heeft gezegd, dat hij er mee liep dat zijn broeder Harmen zou worden weggenomen.

De belangstelling bij de begrafenis was enorm.

Zes sprekers hebben op zijn graf het woord gevoerd. De laatste spreker, de heer De Redelijkheid van hier, zei, *hoe hij zijn vader had beloofd voor de armen te zullen zorgen, die zijn vader achterliet.*

Nu, zei de heer De Redelijkheid, *we kunnen zeggen dat hij die belofte aan zijn vader gedaan, rijkelijk heeft vervuld.*

Ten teken van rouw was de Gemeentelijke slachtplaats te Rotterdam van 's morgens 10 uur tot namiddag 3 uur gesloten.

Zo zijn al onze genoemde geliefden verloren maar niet vergeten! En zien wij bevestigd:

Want wij hebben hier geen blijvende stad!